

**YRITYSTEN NÄKEMYKSIÄ POHJOIS-AFRIKAN
JA LÄHI-IDÄN MARKKINOISTA**

YRITYSTEN NÄKEMYKSIÄ
POHJOIS-AFRIKAN JA LÄHI-IDÄN MARKKINOISTA

SELVITYS

Keskuskauppakamari WTC Helsinki

Kesäkuu 2010

Keskuskauppakamari
Aleksanterinkatu 17, PL 1000
00101 Helsinki
puh. 09 4242 6200
faksi 09 650 303
www.keskuskauppakamari.fi

World Trade Center Helsinki
Aleksanterinkatu 17, PL 800
00101 Helsinki
puh. 09 696 911
faksi 09 6969 2027
www.wtc.fi

ISBN 978-952-5620-50-4

SAATTEEKSI

Keskuskauppakamari ja World Trade Center Helsinki toteuttivat huhti-toukokuussa 2010 kyselyn yritysten näkemyksistä Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän markkinoilla. Tarkoituksena oli selvittää Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän liiketoimintaympäristön tasoa ja markkinoiden toimivuutta suomalaisten yritysten näkökulmasta. Edellinen kysely tehtiin huhti-toukokuussa 2009.

Kyselyn kohdemaina olivat Algeria, Arabiemiraattien liitto, Bahrain, Egypti, Irak, Iran, Jemen, Jordania, Kuwait, Libanon, Libya, Marokko, Mauritania, Oman, Palestiinalaisalue, Qatar, Saudi-Arabia, Sudan, Syyria ja Tunisia (Liitteet 1 ja 5).

Kysely lähetettiin Suomalais-Arabialaisen kauppayhdistyksen (Finnish-Arabic Trade Association) ja Suomi-Iran kauppayhdistyksen (Finland-Iran Trade Association) ja MENA-ryhmän jäsenille (Liite 2). Kysely toteutettiin Digium Enterprise -avusteisesti. Vastausprosentti oli 25.

Suomalaiset yritykset antavat kyselyn kohdemaille tyydyttävän tai välttävän kouluarvosanan ja arvioivat siten liiketoimintaympäristön melko toimivaksi. Vuonna 2010 yritykset uskovat, että markkinoiden merkitys lisääntyy paljon tai hieman varsinkin Saudi-Arabiassa, Arabiemiraattien liitossa, Egyptissä, Algeriassa, Irakissa ja Qatarissa. Yrityksistä 22 prosenttia uskoo markkinoiden merkityksen vähenevän Iranissa. Yleisimpänä strategiana markkinoiden merkityksen kasvaessa vastaajilla on viennin lisääminen kohdemaahan. Investointeja suunnitellaan kaikkiin muihin kyselyn kohdemaihin paitsi Syyriaan seuraavien 12 kuukauden aikana.

Kyselyyn vastanneista yrityksistä 35 prosenttia ilmoitti, että talouskriisillä ei ole ollut vaikutusta yrityksen toimintaan Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän markkinoilla. Viidennes yrityksistä oli kokenut talouskriisin tuoneen jonkin positiivisen vaikutuksen toimintaansa.

Yritystoiminnan laajentuessa myös toimintaa hankaloittavien ongelmien määrä kasvaa. Kyselyyn osallistuneista yrityksistä 27 prosenttia piti infrastruktuurin tasoa liian heikkona. Vastaajista 20 prosenttia koki kilpailukysymykset ja talouspoliittisen ympäristön erityisesti toimintaa vaikeuttaneena asiana.

Yksittäisissä vastauksissa nousivat esille byrokratia ja protektionismi sekä sopimusasiat, tuotteiden rekisteröinti ja viiveet laskujen maksuissa. Yritykset kokivat myös, että vientilupia on evätty, vaikka kilpailevat muut eurooppalaiset yritykset saavat niitä.

Kysely osoittaa suomalaisten yritysten myönteisen suhtautumisen ja kiinnostuksen jatkuvan Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän markkinoilla. On erityisen tärkeää, että kaikki tahot työskentelevät määrätietoisesti kaupan esteiden purkamiseksi ja protektionismin torjumiseksi kansainvälisillä markkinoilla. Talouskriisi on pakottanut yritykset etsimään uusia markkinoita entistäkin kauempaa. Kilpailun kiristyessä yritykset tarvitsevat kaiken mahdollisen tuen toimiessaan globaaleilla markkinoilla.

Kyselyn yhteenvedon on laatinut osastopäällikkö Anne Hatanpää Keskuskauppakamarista.

Helsingissä 24.5.2010

KESKUSKAUPPAKAMARI

WTC HELSINKI

Pentti Mäkinen
varatoimitusjohtaja

Sirpa Rissa-Anttilainen
toimitusjohtaja

SISÄLLYS

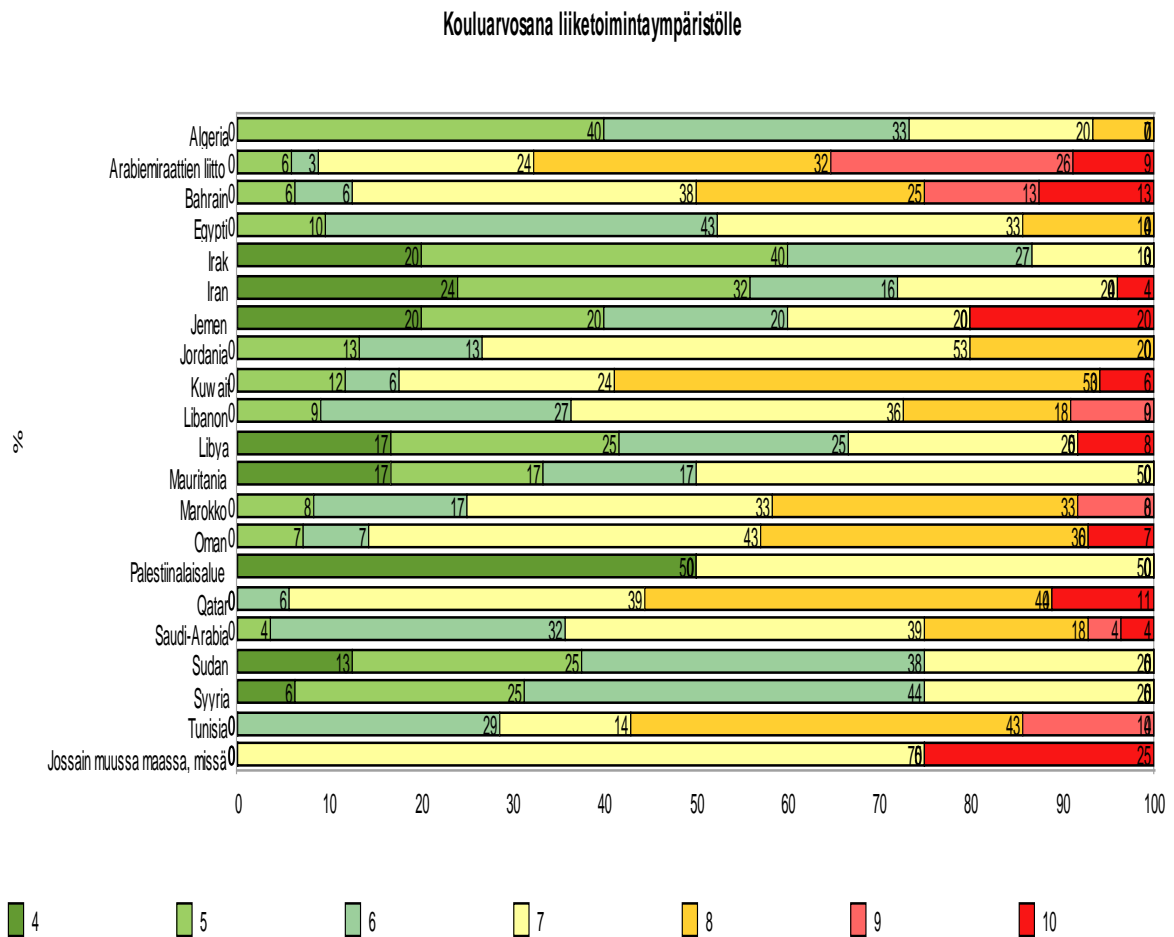
1	ARVIO LIIKETOIMINTAYMPÄRISTÖSTÄ.....	4
1.1	<i>Kouluarvosana liiketoimintaympäristölle.....</i>	4
1.2	<i>Osa-alueet, joilla kehitys on ollut myönteistä.....</i>	6
1.3	<i>Keskeiset ongelmat, jotka ovat vaikeuttaneet yritysten toimintaa.....</i>	8
1.4	<i>Kokemukset viranomaisten toiminnasta.....</i>	10
1.5	<i>Yritysten toimintaa erityisesti vaikeuttaneet asiat.....</i>	11
2	MARKKINA-ALUEEN MERKITYS TULEVAISUUDESSA.....	13
2.1	<i>Markkinoiden merkitys.....</i>	13
2.2	<i>Yritysten reagointi markkina-alueen merkityksen kasvuun.....</i>	15
3	INVESTOINNIT.....	17
3.1	<i>Investoinnit viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana.....</i>	17
3.2	<i>Investoinnit seuraavien 12 kuukauden aikana.....</i>	18
4	TALOUSKRIISIN VAIKUTUS YRITYSTEN TOIMINTAAN.....	19
5	YHTEENVETO.....	20
6	LIITTEET.....	21

ARVIO LIIKETOIMINTAYMPÄRISTÖSTÄ

Vastaajia pyydettiin mainitsemaan yrityksensä näkökulmasta liiketoimintaan tai muuhun toimintaan liittyvä sektori/asia, jossa on tapahtunut eniten myönteistä kehitystä viimeisen vuoden aikana. Kyselyyn osallistuneilta kysyttiin myös, mikä on keskeisin ongelma, joka on vaikeuttanut yrityksen toimintaa näillä markkinoilla viimeisen vuoden aikana. Lisäksi vastaajia pyydettiin arvioimaan viranomaisten toimintaa ja seikkoja, jotka ovat vaikeuttaneet yrityksen toimintaa kohdemaissa sekä arvioimaan toimintaympäristöä kouluarvosanalla.

Kouluarvosana liiketoimintaympäristölle

Vastaajia pyydettiin arvioimaan maiden liiketoimintaympäristöä ja sen toimivuutta. Arviot annettiin kouluarvosanoina (4 -10). Suomen liiketoimintaympäristön arvosanaksi määriteltiin kiitettävä 9.

Vastaajien lukumäärät maittain: Arabiemiiraaattien liitto 36, Saudi-Arabia 30, Egypti ja Iran 26, Kuwait ja Qatar 21, Bahrain 20, Jordania ja Syyria 19, Algeria 18, Irak ja Oman 17, Marokko 16, Libanon ja Libya 14, Sudan 11, Tunisia 10, Jemen ja Mauritania 7, jokin muu 4 ja Palestiinalaisalue 3. Vastaajilla voi olla liiketoimintaa useassa eri maassa. N=49.

Vastaajista 35 prosenttia antaa Arabiemiiraaattien liitolle, 26 prosenttia Bahrainille ja 20 prosenttia Jemenille kiitettävän arvosanan (9 - 10). Arvosanan hyvä (8) antaa kyselyyn

osallistuneista 53 prosenttia Kuwaitille, 44 prosenttia Qatarille ja 43 prosenttia Tunisialle. Vastaajista 53 prosenttia arvioi liiketoimintaympäristön tyydyttäväksi (7) Jordaniassa, 50 prosenttia Mauritaniassa ja Palestiinalaisalueella sekä 43 prosenttia Omanissa. Algeriassa 73 prosenttia, Syyriassa 69 prosenttia, Irakissa 67 prosenttia ja Sudanissa 63 prosenttia vastaajista antaa liiketoimintaympäristölle arvosanan välttävä (5 – 6). Heikoimman arvosanan (4) vastaajista 50 prosenttia antaa Palestiinalaisalueelle, 24 prosenttia Iranille, 20 prosenttia Irakille ja Jemenille.

Keskiarvolla mitattuna valtiot saavat liiketoimintaympäristöstään seuraavat arvosanat:

	Keskiarvo 2010	Vastaajien määrä 2010	Keskiarvo 2009	Vastaajien määrä 2009
Arabiemiraattien liitto	7,97	36	7,83	32
Qatar	7,72	21	7,75	19
Bahrain	7,69	20	6,94	19
Tunisia	7,43	10	6,63	12
Kuwait	7,41	21	6,67	20
Oman	7,36	17	7,56	17
Marokko	7,17	16	6,9	13
Saudi-Arabia	6,96	30	6,92	27
Libanon	6,91	14	6,56	13
Jordania	6,8	19	6,69	16
Egypti	6,52	26	6,44	29
Jemen	6,4	7	6,17	11
Libya	6	14	6	13
Mauritania	6	7	6,33	4
Algeria	5,93	18	5,91	14
Syyria	5,88	19	5,93	16
Sudan	5,75	11	6,33	15
Iran	5,6	26	6,03	31
Palestiinalaisalue	5,5	3	6,75	5
Irak	5,33	17	6,08	14

Keskuskauppakamarin aiemmissa liiketoimintaympäristöselvityksissä (Liite 3 -4) Ruotsi, Norja, Saksa ja Islanti ovat olleet omaa luokkaansa mitattaessa liiketoiminta-ympäristön toimivuutta kouluarvosanalla (8, 19 – 7,92 / 2007). Seuraavaan ryhmään kuuluneet maat ovat saaneet kouluarvosanan, joka sijoittuu seitsemän molemmin puolin. Parhaan kouluarvosanan on saanut Arabiemiraattien liitto vuonna 2009 (7,83). Qatar on saanut arvosanan 7,75 samana vuonna. Viro vuonna 2005 ja Oman vuonna 2009 saavuttivat yhtä korkean arvosanan (7,56). Kolmannessa ryhmässä kouluarvosana on parempi kuin kuusi ja puoli. Puola on johtanut tätä ryhmää (6,89/2005). Ryhmässä, jonka kouluarvosana on parempi kuin kuusi, Latvia 2001/2002 on saanut parhaan arvosanan 6,50. Heikoimman arvosanan ovat aiemmin saaneet Algeria (5,91) ja Syyria (5,93) vuonna 2009.

1.2 Osa-alueet, joilla kehitys on ollut myönteistä

Vastaajia pyydettiin mainitsemaan sektori/asia, jossa oli tapahtunut myönteistä kehitystä viimeisen vuoden aikana. Kysymys oli avoin. Alla on esitetty yksittäisiä vastauksia, jotka antavat vain osviittaa tilanteesta maassa.

Algeria 2010: Rahoitusmahdollisuudet ovat parantuneet, rakentamisaktiiviteetti on ollut hyvä ja öljyn hinnan nousulla on ollut positiivinen vaikutus yritystoimintaan.

Algeria2009: Kiinnostus markkinoihin on kasvanut. Yksityistämistä pidettiin positiivisena asiana.

Arabiemiraattien liitto 2010: Rakennusalalla, rahoituksessa, ympäristöteknologioissa ja ilmailun koulutuksessa kehitys on ollut myönteistä. Öljyn hinnan nousu ja talouden järjestyminen on koettu positiivisina asioina. Ruuhkat ovat vähentyneet, ja Abu Dhabissa tilanne on edelleen vakaa. Julkinen sektori kauppakumppanina, terveydenhuollon kehitys (Health Care) ja tunnettuuden lisääntyminen mainittiin vastauksissa positiivisesti kehittyneinä asioina.

Arabiemiraattien liitto 2009: Uusia projekteja on avautunut ja kysyntä on kasvanut. Internet Cityn hallinto on vakaa ja sujuva. ICT- ja rakennusalalla on uusia mahdollisuuksia. Turvallisuus markkina (Security Market) on kehittynyt myönteisesti. Dubain ruuhkat ovat helpottuneet. Ulkomaisissa investoinneissa kehitys on ollut myönteistä. Koulutuksessa ja alumiiniteollisuudessa kehitys on ollut positiivista. Varallisuus on lisääntynyt. Yksittäisen yrityksen tunnettuus on parantunut, toinen on saanut uuden tuotteen markkinoille ja kolmannen tunnettuus on lisääntynyt. Eräs yritys ei ole huomannut positiivista kehitystä missään.

Bahrain 2010: Ilmailun koulutuksen kehitys on koettu myönteisenä.

Bahrain 2009: Yritykset ovat saaneet uusia projekteja. Turvallisuusmarkkina on kehittynyt myönteisesti. Yksityistämistä pidettiin positiivisena asiana. Yritys on pitänyt yhteisyrityksen perustamista myönteisenä asiana. Eräs yritys ei ole huomannut positiivista kehitystä missään.

Egypti 2010: Viranomaiset ovat ottaneet ulkomaalaisen yrityksen tarpeet vakavasti, investointihalukkuus on kasvussa, maassa on hyvä rakentamisaktiiviteetti, ja ympäristö on kehittynyt myönteisesti. Tunnettavuus on lisääntynyt.

Egypti 2009: Turvallisuusmarkkina, rakennus- ja ICT-ala sekä ulkomaiset investoinnit ovat kehittyneet myönteisesti. Kiinnostus markkinaan on kasvanut. Näkymät ovat parantuneet. Myönteisenä voidaan pitää myös sitä, että egyptiläiset hakevat ympäristöalan teknologioita.

Irak 2010: Turvallisuustilanne on parantunut ja olot ovat vakiintumassa. Yritysmarkkinat ovat alkaneet elpyä, julkinen tenderöinti on avointa ja terveydenhuolto (Health Care) on kehittynyt positiivisesti. Projekteissa on onnistuttu.

Irak2009: Tilanne on rauhoittunut ja parantunut. Turvallisuus on parantunut. Markkinat kiinnostavat. Rautateiden perusparannuksen suunnittelua pidettiin myös positiivisena.

Iran 2010: Yksityinen liiketoiminta on kehittynyt, projektit ovat tulleet ajankohtaisiksi ja uusien jakelijoiden määrä on lisääntynyt. Kunnossapidossa on tapahtunut myönteistä kehitystä. Tunnettuus on parantunut.

Iran2009: Näkymät ovat parantuneet ja aktiiviteetit lisääntyneet. Terveydenhuolto- ja elintarvikesektori sekä lannoiteteollisuus ovat kehittyneet myönteisesti. Kauppapakotteiden lievenemismahdollisuus koettiin positiivisena. Myynti on kehittynyt myönteisesti ja maksut on saatu ajallaan. Presidentinvaalit nähtiin myös myönteisenä seikkana. Yksityistäminen on erään yrityksen mielestä hidastunut ja toisen mielestä kehittynyt positiivisesti.

Jemen 2010: Uusia mahdollisia liikekontakteja on solmittu. Paljon kyselyjä on vastaanotettu.

Jemen2009: Esille on tullut mahdollisuus solmia uusi jakelusopimus.

Jordania2010: Tunnettuus on parantunut. Kaapelikauppoja on sovittu. Toisaalta mitään erikoista ei ole tapahtunut.

Jordania2009: Kioton protokollaan liittyvät projektit.

Kuwait 2010: Öljyn hinta on noussut. Talous on parantunut.

Kuwait 2009: Terveystieteiden- ja ICT-sektori ovat kehittyneet positiivisesti. Ulkomaisia investointeja ja turvallisuusmarkkinan kehitystä pidettiin myönteisinä seikkoina. Eräs yritys ei ole huomannut positiivista kehitystä missään.

Libanon2010: Kyselyyn vastanneen yrityksen tunnettuus maassa on parantunut.

Libanon 2009: Koulutus on kehittynyt myönteisesti.

Libya 2010: Öljyn hinta on noussut, vienti on helpottunut ja markkina on avautumassa. Viisumiongelmia on ollut entistä vähemmän.

Libya 2009: Ei mainintaa.

Mauritania 2010: Rahoitus mainitaan myönteisesti kehittyneenä asiana.

Mauritania 2009: Ei mainintaa.

Marokko 2010: Rahoitus ja kohtuullinen rakentamisaktiiviteetti mainitaan myönteisesti kehittyneinä asioina.

Marokko 2009: Kiinnostus markkinaan on kasvanut. Yksityistämistä pidettiin positiivisena asiana.

Oman 2010: Investointihalukkuus on kasvussa ja ICT-sektori on kehittynyt myönteisesti.

Oman 2009: Yksityistämistä pidettiin positiivisena asiana. ICT-sektori oli kehittynyt myönteisesti.

Palestiinalaisalue 2010: Ei mainintaa.

Palestiinalaisalue 2009: Ei mainintaa.

Qatar 2010: Rakennusala ja ilmaliikenne koulutus ovat kehittyneet positiivisesti. Investointihalukkuus on kasvussa.

Qatar 2009: ICT-sektori on kehittynyt positiivisesti. Varallisuutta ja ulkomaisia investointeja pidettiin myönteisesti kehittyneinä asioina. Infrastruktuuri koettiin kehittyneen positiivisesti. Qatarilaiset sijoittavat osaamisen etsintään.

Saudi-Arabia 2010: Rakennusala ja öljysektori ovat kehittyneet myönteisesti. Koulutusmarkkinat terveydenhuollossa ovat kasvaneet. Öljyn hinta on noussut ja investointihalukkuus on kasvanut. On myös todettu, ettei mitään erikoista ole tapahtunut viime aikoina.

Saudi-Arabia 2009: ICT-sektori, lannoiteteollisuus ja turvallisuusmarkkina ovat kehittyneet myönteisesti. Maassa on aktiivista toimintaa ja paljon tapahtumia. Maassa tehdään jatkuvasti investointeja.

Sudan 2010: Yhteiskunta on entistä paremmin organisoitunut. Yrityksen tunnettavuus on parantunut.

Sudan 2009: Paikallinen rahatilanne on kehittynyt myönteisesti. Rautateiden ulospäin suuntautuneisuus ja kultakaivosprojektit koettiin positiivisesti kehittyneinä seikkoina.

Syyria 2010: Ei mainintaa.

Syyria 2009: Ulkomaisissa investoinneissa kehitys on ollut myönteistä. Rautateiden korjaustyöt etenevät.

Tunisia 2010: Kulutus on pysynyt tasaisena.

Tunisia 2009: Kiinnostus markkinaa kohtaan on kasvanut. Ulkomaisissa investoinneissa kehitys on ollut myönteistä.

1.3 Keskeiset ongelmat, jotka ovat vaikeuttaneet yritysten toimintaa

Vastaajia pyydettiin mainitsemaan keskeinen ongelma, joka on vaikeuttanut yrityksen toimintaa viimeisen vuoden aikana. Kysymys oli avoin. Alla on esitetty yksittäisiä vastauksia, jotka antavat vain osviittaa tilanteesta maassa.

Algeria 2010: Kaupan esteet, byrokratia ja protektionismi haittaavat yritysten toimintaa sekä nopeasti toteutetut tuontisäännösten muutokset ja lisävaatimukset dokumentoinnissa. Sopimusasiat ja sopivan edustajan löytäminen koettiin ongelmaksi samoin hitaat investoinnit.

Algeria 2009: Maata ei tunneta markkinana. Öljyn hinta on laskenut. Maassa on puute resursseista. Terrorismi koetaan uhkana. Viranomaiset vaikeuttavat yrityksen toimintaa.

Arabiemiraattien liitto 2010: Finanssikriisi, kriisi Dubaissa ja rahoitus yleisesti koettiin ongelmaksi. Projektit ovat myöhässä, kilpailu on kiristynyt ja rakentaminen on loppunut. Tuotteiden rekisteröinti, laskujen maksujen viivästys ja ihmiset tuottavat hankaluuksia.

Arabiemiraattien liitto 2009: Voimakas talouden taantuma, talous- ja finanssikriisi, rahapula ja rahoituksen heikkeneminen mainittiin useassa vastauksessa. Öljyn hinnan lasku, maksujen hitaus ja rakentamisen väheneminen Dubaissa sekä kova kilpailu nähtiin yritysten toimintaa vaikeuttavina seikkoina. Uuden markkinan tuomat haasteet, tiedon puute, välinpitämättömyys ja jälleenmyyntikanava hankaloittivat myös yritysten toimintaa.

Bahrain 2010: Markkina on pieni ja ihmiset tuottavat hankaluuksia.

Bahrain 2009: Talous- ja finanssikriisi ja välinpitämättömyys koettiin ongelmaksi.

Egypti 2010: Byrokratia, maan talous ja heikentynyt ostokyky sekä sopimusasiat ja alhaiset hinnat koettiin ongelmiksi. Aasiasta tuleva kilpailu on kiristynyt. Paikallinen toimintakulttuuri, epäkurantti tavara ja laadukkaiden yritysten löytäminen hankaloittivat toimintaa.

Egypti 2009: Hintatason lasku idästä tulleen kilpailun vuoksi ja hintakilpailu koettiin haasteeksi. Rahoituksen heikkeneminen talouskriisin seurauksena vaikeutti monen yrityksen toimintaa. Rahan väheneminen ja hintojen sensitiivisyys (vaikea saada korotuksia) nähtiin ongelmallisina asioina. Terrorismin uhkaa ja resurssien puutetta pidettiin myös toimintaa hankaloittavina tekijöinä.

Irak 2010: Maan poliittinen tila on edelleen sekava. Turvallisuus on heikko. Sopimusasiat ja sopivan edustajan puute koettiin ongelmiksi. Yksi vastaaja oli joutunut törkeän petoksen uhriksi, ja toisen mukaan maassa ei ole ollut mitään ongelmia.

Irak 2009: Turvattomuus, maan yleinen tila, rautateiden budjettileikkaukset ja valtion ostojärjestelmä koettiin yrityksen toimintaa vaikeuttaviksi asioiksi.

Iran 2010: Poliittinen tilanne ja taloudelliset pakotteet koettiin ongelmiksi. Kauppasaarto on luonut negatiivisen ilmapiirin. Sanktiot vaikuttavat projektien rahoitukseen ja rahaliikenteeseen negatiivisesti. Iranin maine ja sanktiot USA:ssa ovat estäneet kaupanteon. Suomalaisilta yrityksiltä on evätty vientilupia, vaikka kilpailevat eurooppalaiset saavat niitä. Maa on eristäytynyt. Aasiasta tuleva kilpailu on kiristynyt. Sopimusasiat ja pankkisektori koettiin toimintaa hankaloittavana tekijänä.

Iran 2009: Kauppapakotteet, rahoitus ja varojen siirto ja maksuliikenne sekä öljyn hinnan lasku mainittiin toimintaa vaikeuttavana tekijänä useassa vastauksessa. Pankkien toimintaan toivottiin parannusta. Normaalien kaupallisten instrumenttien puute vaikeutti yritysten toimintaa. Uusi maa ja kontaktit koettiin haasteellisiksi. Maan epävakaa poliittinen tila nähtiin ongelmalliseksi.

Jemen 2010: Sopimusasiat ja talouden alamäki hankaloittavat toimintaa.

Jemen 2009: Byrokratia.

Jordania 2010: Sopimusasiat, maksuliikenne ja hinnat mainitaan ongelmina.

Jordania 2009: Hintataso, rahapula ja talouskriisin vaikutukset koettiin toimintaa vaikeuttaviksi tekijöiksi.

Kuwait 2010: Sopimusasiat, hinnat ja ihmiset mainitaan ongelmina.

Kuwait 2009: Talous- ja finanssikriisi, byrokratia, kilpailu ja välinpitämättömyys koettiin yritysten toimintaa vaikeuttaviksi tekijöiksi. Eräs yritys katsoi, ettei maassa ole ongelmia.

Libanon 2010: Sopimusasiat ja maan tilanne nähtiin ongelmia aiheuttavina asioina.

Libanon 2009: Ei mainintaa.

Libya 2010: Valtion byrokratia ja maan epävarma poliittinen tilanne hankaloittivat toimintaa. Sopivan edustajan puute nähtiin ongelmana.

Libya 2009: Terrorismin uhka, päättämättömyys ja markkinoiden ennustettavuuden heikkous nähtiin toimintaa vaikeuttavina asioina.

Mauritania 2010: Byrokratia.

Mauritania 2009: Rahoitus.

Marokko 2010: Sopimusasiat ja Ruotsista tuleva ankara kilpailu mainittiin ongelmia aiheuttavina asioina.

Marokko 2009: Terrorismin uhka, saatavien kotiutus ja resurssien puute koettiin ongelmalliseksi.

Palestiinalaisalue 2010: Ei mainintaa.

Palestiinalaisalue 2009: Ei mainintaa.

Oman 2010: Sopimusasiat ja maan tilanne koettiin ongelmina.

Oman 2009: Talous- ja finanssikriisi, rahapula ja dollarin kurssin kehitys vaikeuttivat toimintaa.

Qatar 2010: Sopimusasiat, myöhästyneet maksut ja hinnat mainittiin ongelmina.

Qatar 2009: Talous- ja finanssikriisi, kova kansainvälinen kilpailu sekä valmistetuonti versus oma tuotanto nähtiin toimintaa vaikeuttavina tekijöinä.

Saudi-Arabia 2010: Byrokratia, sopimusasiat, tuotteiden rekisteröinti ja viiveet laskujen maksuissa koettiin ongelmina. Oikean partnerin löytäminen, kulttuuri ja paikallisen rahoituksen saanti nähtiin toimintaa hankaloittavana asiana. Viisumin saanti ja tekninen taso mainittiin myös ongelmina.

Saudi-Arabia 2009: Talous- ja finanssikriisi, öljyn hinnan lasku, terrorismin uhka, kova kilpailu, jälleenmyyntikanava, odottelu, byrokratia ja viisumien saanti koettiin toimintaa hankaloittaviksi tekijöiksi.

Sudan 2010: Sopimusasiat, heikot rahoitusmahdollisuudet ja USA:n kauppapakotteet aiheuttivat ongelmia yrityksille. Vaalien aiheuttama epäjatkuvuusaika.

Sudan 2009: Maailman talous, projektien rahoitus, terrorismin uhka, pakotteet ja poliittinen epävakaus vaikeuttivat yritysten toimintaa.

Syyria 2010: Paikallisen teollisuuden suosiminen, hinnat ja USA:n kauppapakotteet mainittiin ongelmina. Yksi yritys ei nähnyt maassa mitään ongelmia.

Syyria 2009: Terrorismin uhka, poliittinen tilanne, rahoitus- ja maksuliikenne, rahapula, tenderien ennakkoehdot sekä puolinainen ulkomaisten yritysten boikotointi, joka on johtanut ulkomaisten hankintojen lopettamiseen.

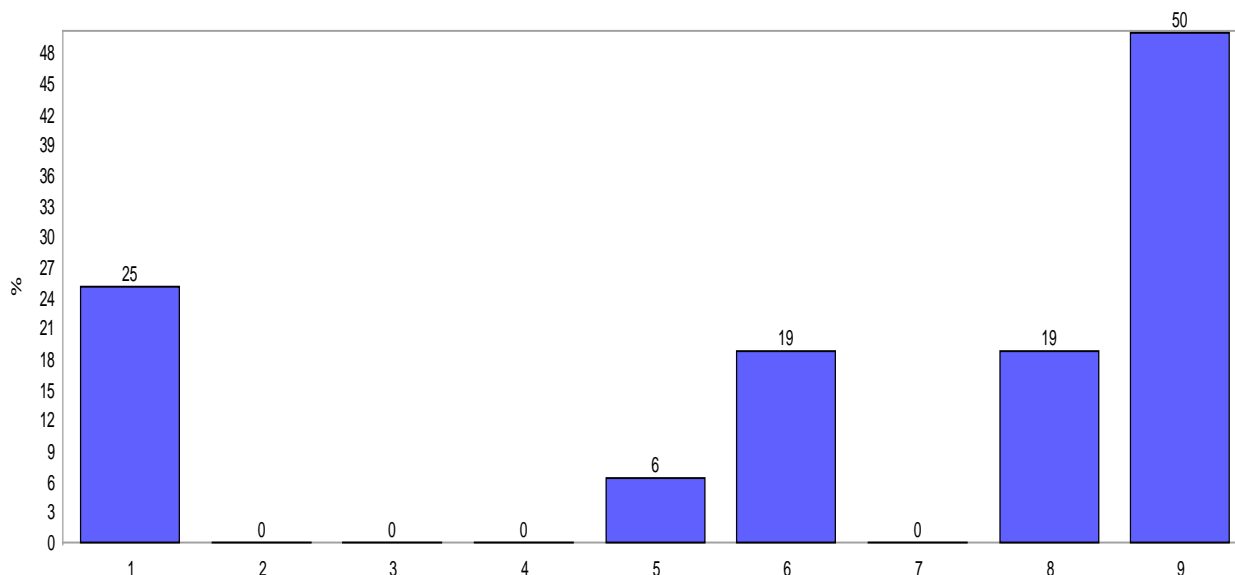
Tunisia 2010: Sopimusasiat.

Tunisia 2009: Globaali taloustilanne, taluskriisi ja resurssien puute vaikeuttivat toimintaa.

1.4 Kokemukset viranomaisten toiminnasta

Vastaajista 25 prosenttia ilmoitti tulli- ja rajatarkastusviranomaisten aiheuttaneen erityisesti ongelmia (Vuonna 2009: 36 prosenttia). Tarkastus- ja sertifiointiviranomaisten toiminnan koki ongelmalliseksi 19 prosenttia kyselyyn osallistuneista yrityksistä (Vuonna 2009: 9 prosenttia). Kuusi prosenttia vastanneista ilmoitti kilpailuviranomaisten hankaloittaneen yritystoimintaa (Vuonna 2009: 0 prosenttia). Vastanneista 19 prosentilla ei ollut ongelmia kyselyn kohdemaissa. Ei kokemusta / ei osaa sanoa – vastausten osuus oli 50 prosenttia (Vuonna 2009: 18 prosenttia). Vastaajia oli vuonna 2009 yhteensä 52 ja vuonna 2010 heitä oli 49. Vastaukset koskevat koko kyselyaluetta.

Yritysten kokemukset viranomaistahojen toiminnasta

■ Kaikki vastaajat (N=49)

1 = tulli- ja rajatarkastusviranomaiset
4 = poliisi
7 = alueelliset ja paikalliset viranomaiset

2 = veroviranomaiset
5 = kilpailuviranomaiset

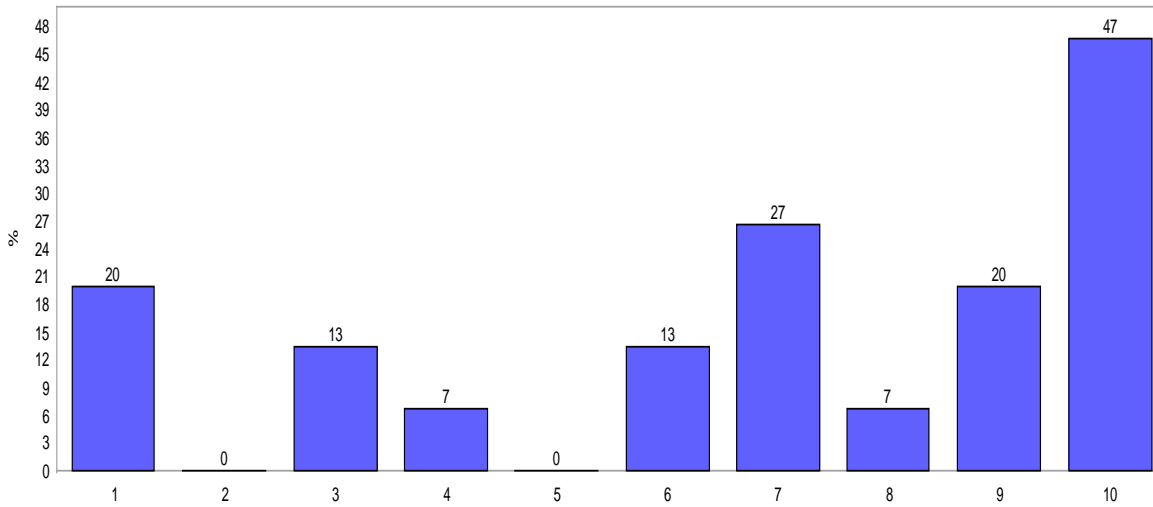
3 = oikeuslaitos
6 = tarkastus- ja sertifiointiviranomaiset
9 = ei kokemusta/ei osaa sanoa

Viranomaisen	Vuosi 2009 / 52 vastausta	Vuosi 2010 / 49 vastausta
Tulli- ja rajatarkastusviranomaiset	36 %	25 %
Veroviranomaiset		
Oikeusistuimet		
Poliisi		
Kilpailuviranomaiset		6 %
Tarkastus- ja sertifiointiviranomaiset	9 %	19 %
Alueelliset ja paikalliset viranomaiset	9 %	
Ei ongelmia	36 %	19 %
Ei kokemusta / ei osaa sanoa	18 %	50 %

1.5 Yritysten toimintaa erityisesti vaikeuttaneet asiat

Kyselyyn osallistuneista 27 prosenttia piti infrastruktuurin tasoa liian heikkona (Vuonna 2009: 25 prosenttia). Vastaajista 20 prosenttia koki kilpailukysymykset ja talouspoliittisen ympäristön erityisesti toimintaa vaikeuttaneena asiana (Vuonna 2009: kilpailukysymykset 0 prosenttia ja talouspoliittinen ympäristö 38 prosenttia). Yrityksistä 13 prosenttia näki yhtiölainsäädännön ja lainsäädännön erilaisen tulkinnan eri viranomaisten kesken hankaloittavan toimintaa (Vuonna 2009: 0 prosenttia). Seitsemän prosenttia vastaajista ilmoitti verotuskysymysten ja korruption vaikeuttavan yritysten toimintaa (Vuonna 2009: verotuskysymykset 0 prosenttia, korruptio 38 prosenttia). Ei kokemusta / ei osaa sanoa vastausten osuus oli 47 prosenttia, kun se vuonna 2009 oli 25 prosenttia. Vastaajia oli vuonna 2009 yhteensä 52 ja vuonna 2010 heitä oli 49. Vastaukset koskevat koko kyselyaluetta.

Yritysten toimintaa vaikeuttavat asiat

■ Kaikki vastaajat (N=49)

1 = kilpailukysymykset	2 = tekijänoikeuskysymykset	3 = yhtiölainsäädäntö,
4 = verotuskysymykset	5 = tuotteiden hyväksyntä, tekniset tarkastukset, standardointi,	7 = maan infrastruktuurin
6 = lainsäädännön erilainen tulkinta eri viranomaisten kesken	8 = korruptio	9 = talouspoliittinen ympäristö
10 = ei osaa sanoa, ei vastausta		

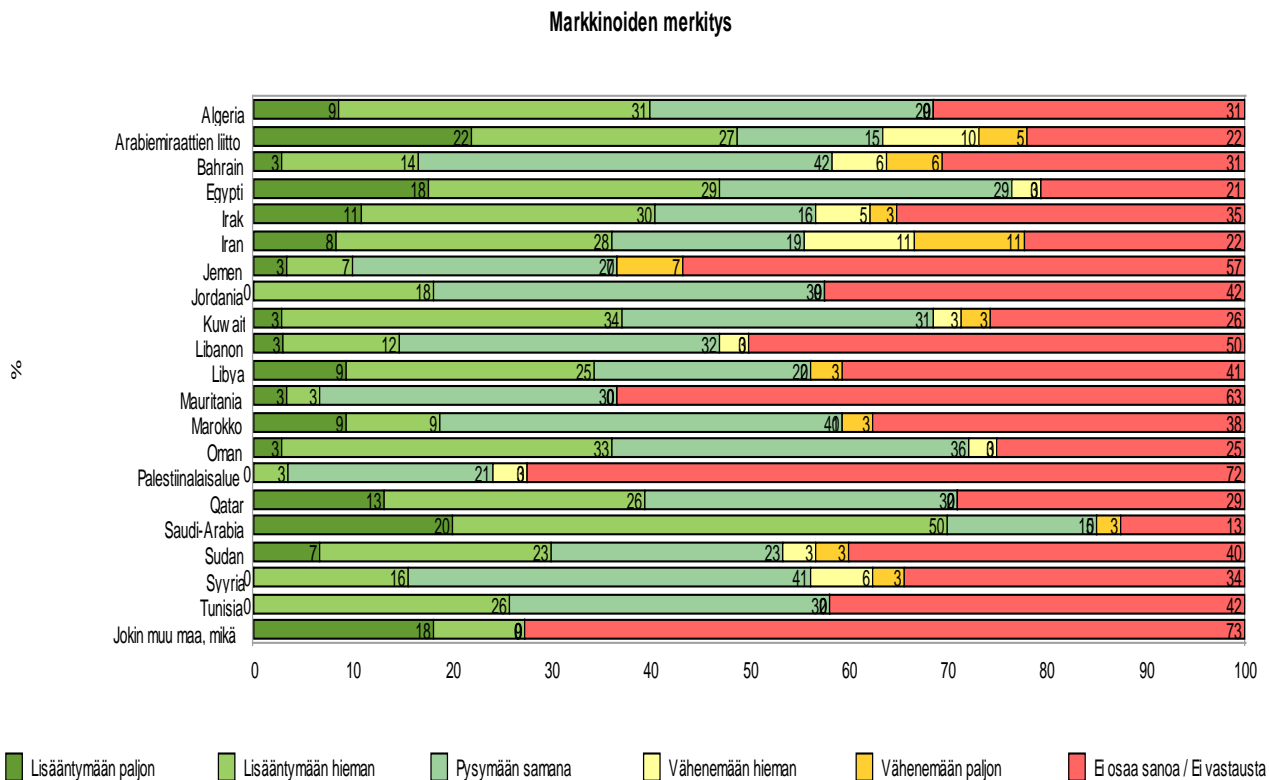
Viranomainen	Vuosi 2009 / 52 vastausta	Vuosi 2010 / 49 vastausta
Kilpailukysymykset		20 %
Tekijänoikeuskysymykset		
Yhtiölainsäädäntö		13 %
Verotuskysymykset		7 %
Tuotteiden hyväksyntä, tekniset tarkastukset, standardisointi	13 %	
Lainsäädännön erilainen tulkinta eri viranomaisten kesken		13 %
Maan infrastruktuurin taso	25 %	27 %
Korruptio	38 %	7 %
Talouspoliittinen ympäristö	38 %	20 %
Ei osaa sanoa / ei vastausta	25 %	47 %

2 MARKKINA-ALUEEN MERKITYS TULEVAISUUDESSA

2.1 Markkinoiden merkitys

Vuonna 2010 vastaajayritykset uskovat, että markkinoiden merkitys lisääntyy paljon tai hieman varsinkin Saudi-Arabiassa, Arabiemiraattien liitossa, Egyptissä, Algeriassa, Irakissa ja Qatarissa. 22 prosenttia yrityksistä uskoo markkinoiden merkityksen vähenevän Iranissa.

Vuonna 2009 yritykset uskoivat, että markkinoiden merkitys lisääntyy paljon tai hieman varsinkin Arabiemiraattien liitossa, Egyptissä, Saudi-Arabiassa, Irakissa, Iranissa ja Qatarissa.

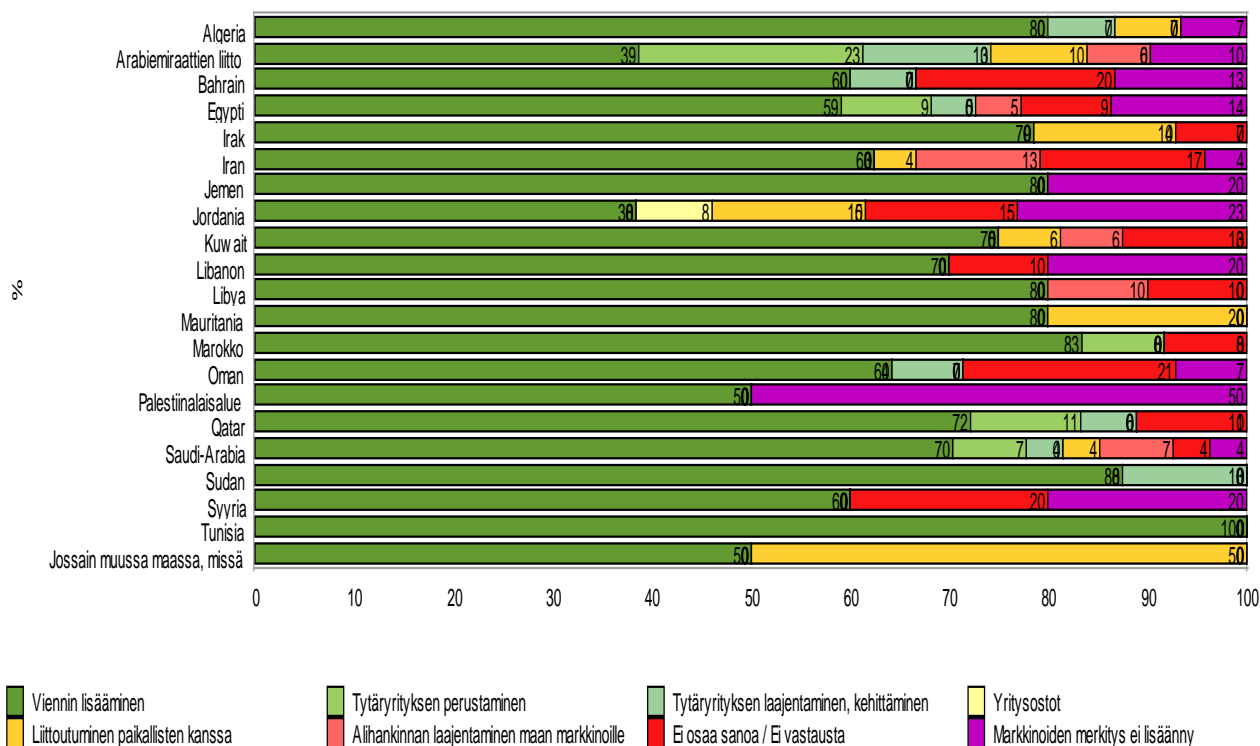

Vastaajien lukumäärät maittain: Arabiemiraattien liitto 36, Saudi-Arabia 30, Egypti ja Iran 26, Kuwait ja Qatar 21, Bahrain 20, Jordania ja Syyria 19, Algeria 18, Irak ja Oman 17, Marokko 16, Libanon ja Libya 14, Sudan 11, Tunisia 10, Jemen ja Mauritania 7, jokin muu 4 ja Palestiinalaisalue 3. Vastaajilla voi olla liiketoimintaa useassa eri maassa. N=49.

Maa	Markkinoiden merkitys lisääntyy paljon tai hieman	
	2009 (vastaajia 52)	2010 (vastaajia 49)
Algeria	31 %	40 %
Arabiemiraattien liitto	60 %	49 %
Bahrain	27 %	17 %
Egypti	56 %	47 %
Irak	47 %	41 %
Iran	47 %	36 %
Jemen	18 %	10 %
Jordania	18 %	18 %
Kuwait	29 %	37 %
Libanon	29 %	15 %
Libya	34 %	34 %
Mauritania	6 %	6 %
Marokko	23 %	18 %
Oman	31 %	36 %
Palestiinalaisalue	3 %	3 %
Qatar	43 %	39 %
Saudi-Arabia	54 %	70 %
Sudan	38 %	30 %
Syyria	18 %	16 %
Tunisia	26 %	26 %
Jossain muussa maassa	13 %	27 %

2.2 Yritysten reagointi markkina-alueen merkityksen kasvuun

Yritysten reagointi markkina-alueen merkityksen kasvuun

Vastaajien lukumäärät maittain: Arabiemiraattien liitto 36, Saudi-Arabia 30, Egypti ja Iran 26, Kuwait ja Qatar 21, Bahrain 20, Jordania ja Syyria 19, Algeria 18, Irak ja Oman 17, Marokko 16, Libanon ja Libya 14, Sudan 11, Tunisia 10, Jemen ja Mauritania 7, jokin muu 4 ja Palestiinalaisalue 3. Vastaajilla voi olla liiketoimintaa useassa eri maassa. N=49.

Vuonna 2010 yleisimpänä strategiana markkinoiden merkityksen kasvaessa vastaajilla on viennin lisääminen kohdemaahan.

Tytäryrityksen perustamista suunnittelee vastaajista 23 prosenttia Arabiemiraattien liittoon, 11 prosenttia Qatariin, 9 prosenttia Egyptiin, 8 prosenttia Marokkoon ja 7 prosenttia Saudi-Arabiaan.

13 prosenttia yrityksistä aikoo laajentaa tytäryritystä Arabiemiraattien liitossa ja Sudanissa, 7 prosenttia Algeriassa, Bahrainissa ja Omanissa sekä 6 prosentti Qatarissa, 5 prosenttia Egyptissä ja 4 prosenttia Saudi-Arabiassa.

8 prosenttia vastanneista yrityksistä haluaa ostaa yrityksen Jordaniasta. Muissa kyselyn kohdemaissa ei yritysostoja aiota tehdä.

Kyselyyn osallistuneista yrityksistä 20 prosenttia suunnittelee liittoutuvansa paikallisen toimijan kanssa Libyassa, 15 prosenttia Jordaniassa, 14 prosenttia Irakissa, 10 prosenttia Arabiemiraattien liitossa, 7 prosenttia Algeriassa, 6 prosenttia Kuwaitissa sekä 4 prosenttia Iranissa ja Saudi-Arabiassa.

Vastaajista 13 prosenttia aikoo laajentaa alihankintaa kohtamaan markkinoille Iranissa, 10 prosenttia Libyassa, 7 prosenttia Saudi-Arabiassa, 6 prosenttia Arabiemiraattien liitossa ja Kuwaitissa sekä 5 prosenttia Egyptissä.

Vuonna 2009 Yleisimpänä strategiana markkinoiden merkityksen kasvaessa vastaajilla oli viennin lisääminen kohtamaan. Vain ani harva yritys suunnitteli tytäryrityksen perustamista alueelle. Yritysostot eivät kuuluneet suunnitelmiin. Tytäryrityksen laajentamista ja kehittämistä suunnitteli vastaajista 17 prosenttia Algeriassa ja Arabiemiraattien liitossa. Liittoutumista paikallisten kanssa piti mahdollisena 23 prosenttia vastaajista Irakissa, 19 prosenttia Saudi-Arabiassa ja 17 prosenttia Algeriassa sekä Arabiemiraattien liitossa. Alihankinnan laajentamista Libyassa harkitsi joka kymmenes vastaaja.

3 INVESTOINNIT

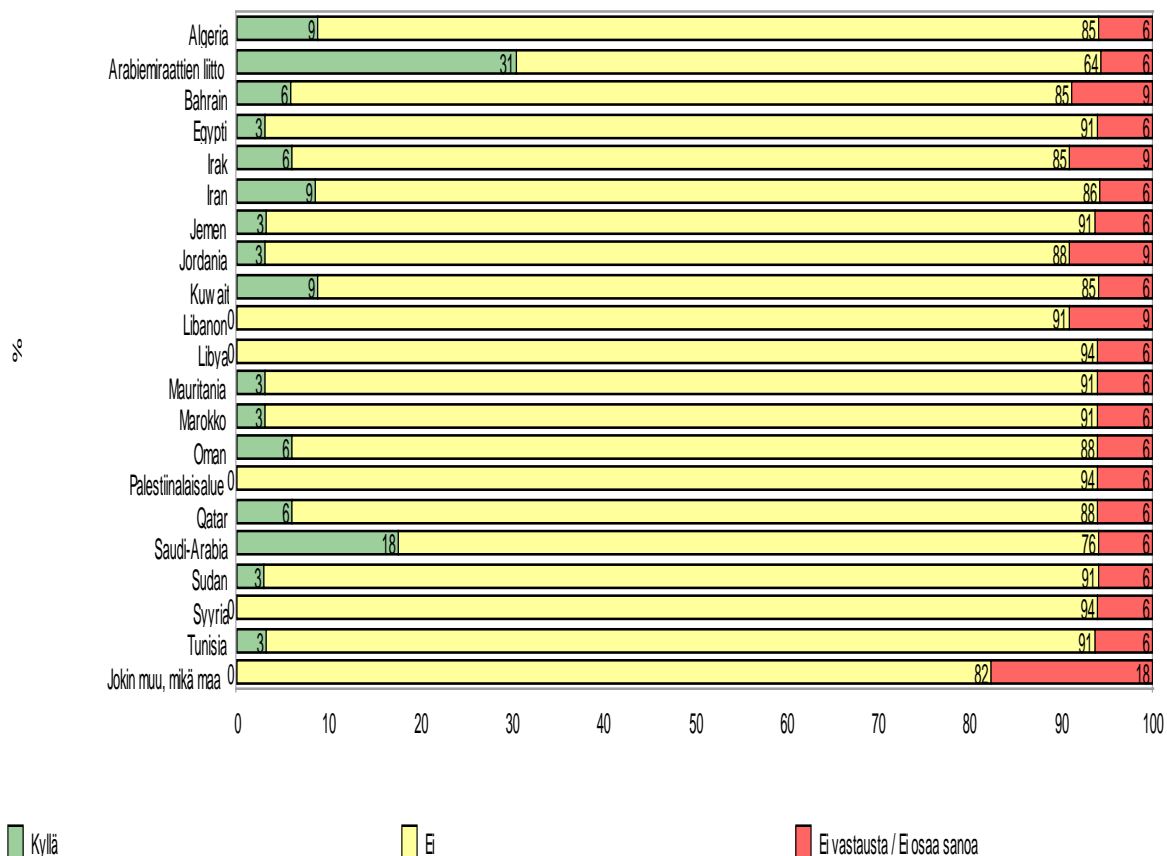
3.1 Investoinnit viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana

Kyselyyn vastanneista yrityksistä 31 prosenttia oli investoinut Arabiemiraattien liittoon ja 18 prosenttia Saudi-Arabiaan viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Jonkin verran investointeja oli tehty kaikkiin muihin kyselyn kohdemaihin lukuunottamatta Libanonia, Libyaa, Palestiinalaisaluetta ja Syyriaa.

Vuonna 2009 tehdyssä kyselyssä vastanneista 33 prosenttia oli investoinut Arabiemiraattien liittoon ja 13 Saudi-Arabiaan. Investointeja oli tehty jonkin verran myös Algeriaa, Bahrainin, Egyptiin, Irakiin, Jordaniaan, Mauritaniaan ja Qatarisiin.

Arabiemiraattien liitto ja Saudi-Arabia ovat säilyttäneet asemansa suosituimpina sijoitusten kohdemaina kahtena peräkkäisenä vuotena.

Tehdyt investoinnit viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana

Vastaajien lukumäärät maittain: Arabiemiraattien liitto 36, Saudi-Arabia 30, Egypti ja Iran 26, Kuwait ja Qatar 21, Bahrain 20, Jordania ja Syyria 19, Algeria 18, Irak ja Oman 17, Marokko 16, Libanon ja Libya 14, Sudan 11, Tunisia 10, Jemen ja Mauritania 7, jokin muu 4 ja Palestiinalaisalue 3. Vastaajilla voi olla liiketoimintaa useassa eri maassa. N=49.

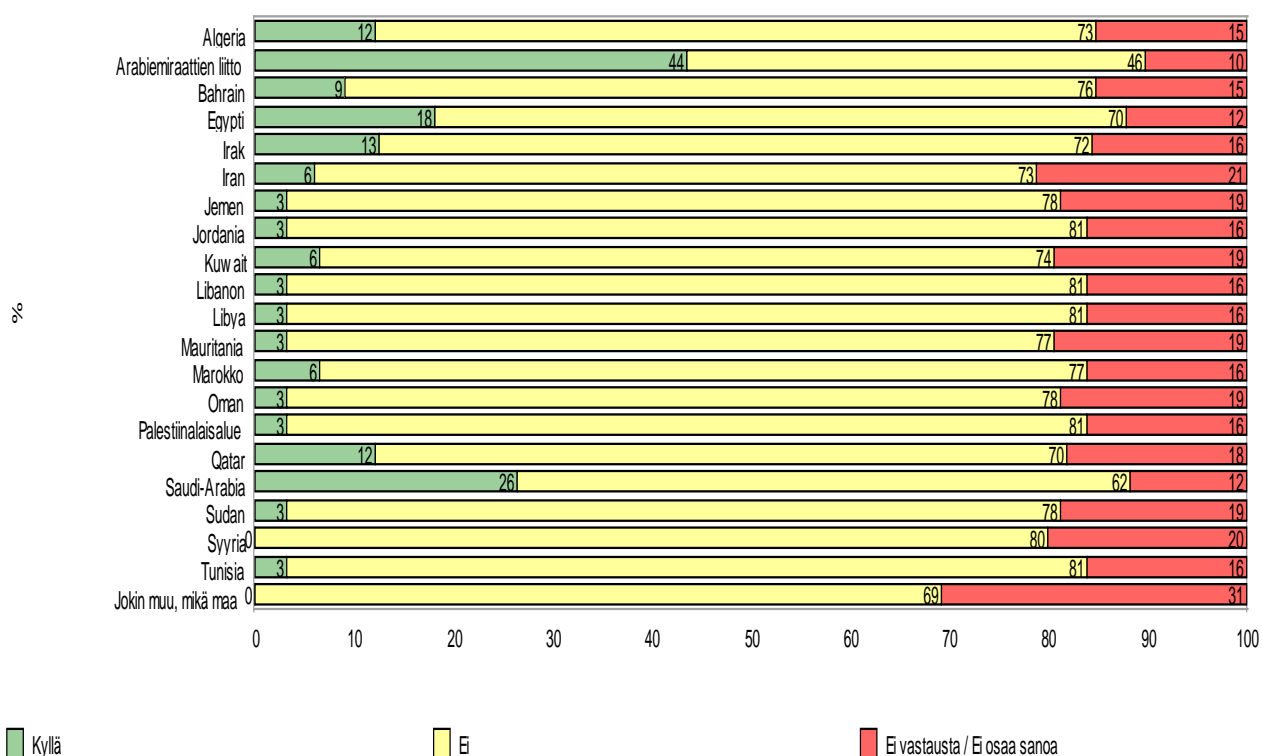
3.2 Investoinnit seuraavien 12 kuukauden aikana

Kyselyyn vastanneista yrityksistä 44 prosenttia aikoo investoida Arabiemiraattien liittoon ja 26 prosenttia Saudi-Arabiaan seuraavien 12 kuukauden kuluessa. Investointeja suunnitellaan kaikkiin muihin kyselyn kohdemaihin paitsi Syyriaan.

Vuonna 2009 kyselyyn vastanneista yrityksistä 34 prosenttia aikoi investoida Arabiemiraatteihin ja 13 prosenttia Saudi-Arabiaan. Investoinnit kiinnostavat myös Algeriassa, Bahrainissa, Egyptissä, Irakissa, Iranissa, Jordaniassa Libyassa, Omanissa, Qatarissa ja Syyriassa.

Arabiemiraattien liitto ja Saudi-Arabia ovat säilyttäneet asemansa suosituimpina sijoitusten kohdemaina kahtena peräkkäisenä vuotena.

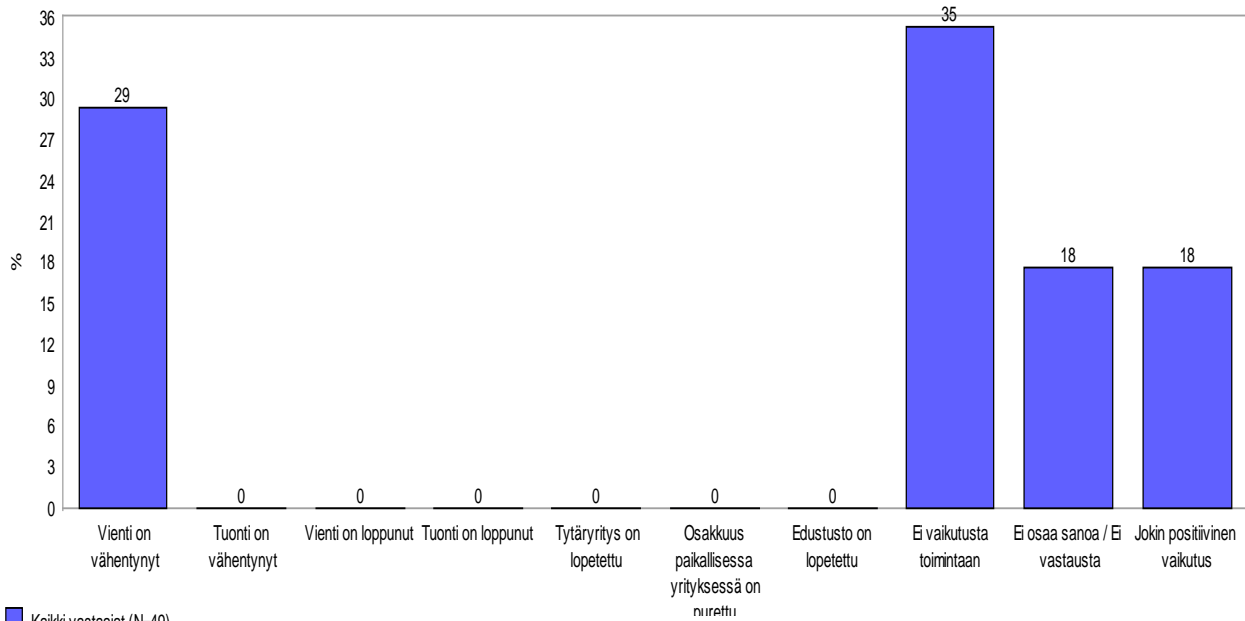
Tulevat investoinnit seuraavien 12 kuukauden aikana

Vastaajien lukumäärät maittain: Arabiemiraattien liitto 36, Saudi-Arabia 30, Egypti ja Iran 26, Kuwait ja Qatar 21, Bahrain 20, Jordania ja Syyria 19, Algeria 18, Irak ja Oman 17, Marokko 16, Libanon ja Libya 14, Sudan 11, Tunisia 10, Jemen ja Mauritania 7, jokin muu 4 ja Palestiinalaisalue 3. Vastaajilla voi olla liiketoimintaa useassa eri maassa. N=49.

4 TALOUSKRIISIN VAIKUTUS YRITYSTEN TOIMINTAAN

Taluskriisin vaikutus yritysten toimintaan

Kyselyyn vastanneista yrityksistä 35 prosenttia ilmoitti, että taluskriisillä ei ole ollut vaikutusta yrityksen toimintaan Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän markkinoilla. Kolmannes yrityksistä totesi, että vienti oli vähentynyt. Viidennes yrityksistä oli kokenut taluskriisin tuoneen jonkin positiivisen vaikutuksen toimintaansa. Ei osaa sanoa / ei vastausta osuus oli 18 prosenttia.

Yksittäisiä kommentteja taluskriisin aikana tapahtuneesta kehityksestä:

Lamasta huolimatta on menestytty ja päästy eteenpäin. Kysyntä on kasvanut näissä maissa. Tarjouspyyntöjä on saatu lukumääräisesti enemmän. Paikalliset toimijat ovat heikentyneet. Myynti on kasvanut ja kasvu on jatkunut. Rahoitustuotteissa finanssikriisi on aikaan saanut palvelujen kysynnän kasvua. Dubain liikenneturhut ovat vähentyneet. Ongelmat kotimaassa ovat pakottaneet etsimään liiketoimintaa muualta ja samalla mahdollistaneet etabloitumisen näihin maihin.

Vuonna 2009 neljäsosa vastaajista ilmoitti, että taluskriisillä ei ole ollut vaikutusta yrityksen toimintaan Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän markkinoilla. Miltei 60 prosenttia vastaajista totesi, että vienti oli vähentynyt tai loppunut alueelle.

5 YHTEENVETO

Arabiemiraattien liitto, Qatar ja Oman ovat säilyttäneet asemansa maiden joukossa, joille kyselyyn vastanneet yritykset antavat kouluarvosanan yli seitsemän. Samaan ryhmään ovat yltäneet vuonna 2010 myös Bahrain, Tunisia, Kuwait ja Marokko. Ryhmään, jolle kyselyyn osallistuneet ovat antaneet kouluarvosanan alle kuusi, ovat pudonneet Sudan, Iran, Palestiinalaisalue ja Irak.

Yksittäisissä vastauksissa todetaan talouden ja markkinoiden alkaneen elpyä öljyn hinnan nousun myötä. Rahoitusmahdollisuudet ovat parantuneet ja uusia liikekontakteja on solmittu. Toimintaympäristö on kehittynyt myönteisesti. Investointihalukkuus on nousussa. Turvallisuustilanne on kohentunut. Rakentamisessa ja öljysektorilla kehitys on ollut positiivista.

Byrokrania ja protektionismi haittaavat yritysten toimintaa yksittäisten vastausten perusteella. Sopimusasiat, tuotteiden rekisteröinti ja viiveet laskujen maksuissa koettiin ongelmia. Ongelmia oli sopivan yhteistyökumppanin löytämisessä. Kilpailu on kiristynyt. Yritykset kokivat myös, että vientilupia on evätty, vaikka kilpailevat muut eurooppalaiset yritykset saavat niitä.

Koko kohdealueella vastaajista 25 prosenttia ilmoitti tulli- ja rajatarkastusviranomaisten aiheuttaneen erityisesti ongelmia. Tarkastus- ja sertifiointiviranomaisten toiminnan koki ongelmalliseksi 19 prosenttia kyselyyn vastanneista.

Kyselyyn osallistuneista yrityksistä 27 prosenttia piti infrastruktuurin tasoa liian heikkona. Vastaajista 20 prosenttia koki kilpailukysymykset ja talouspoliittisen ympäristön erityisesti toimintaa vaikeuttaneena asiana Yrityksistä 13 prosenttia näki yhtiölainsäädännön ja lainsäädännön erilaisen tulkinnan eri viranomaisten kesken hankaloittavan toimintaa. Seitsemän prosenttia vastaajista ilmoitti verotuskysymysten ja korruption vaikeuttavan yritysten toimintaa.

Vuonna 2010 yritykset uskovat, että markkinoiden merkitys lisääntyy paljon tai hieman varsinkin Saudi-Arabiassa, Arabiemiraattien liitossa, Egyptissä, Algeriassa, Irakissa ja Qatarissa. 22 prosenttia yrityksistä uskoo markkinoiden merkityksen vähenevän Iranissa.

Yleisimpänä strategiana markkinoiden merkityksen kasvaessa vastaajilla on viennin lisääminen kohdemaahan. Tytäryrityksen perustamista suunnittelee vastaajista 23 prosenttia Arabiemiraattien liittoon. 13 prosenttia yrityksistä aikoo laajentaa tytäryritystä Arabiemiraattien liitossa ja Sudanissa. 8 prosenttia vastanneista yrityksistä haluaa ostaa yrityksen Jordaniasta. Muissa kyselyn kohdemaissa ei yritysostoja aiota tehdä. Kyselyyn osallistuneista yrityksistä 20 prosenttia suunnittelee liittoutuvansa paikallisen toimijan kanssa Libyassa ja 13 prosenttia aikoo laajentaa alihankintaa kohdemaan markkinoille Iranissa.

Kyselyyn vastanneista yrityksistä 31 prosenttia oli investoinut Arabiemiraattien liittoon ja 18 prosenttia Saudi-Arabiaan viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Jonkin verran investointeja oli tehty kaikkiin muihin kyselyn kohdemaihin lukuunottamatta Libanonia, Libyaa, Palestiinalaisaluetta ja Syyriaa.

Kyselyyn vastanneista yrityksistä 44 prosenttia aikoo investoida Arabiemiraattien liittoon ja 26 prosenttia Saudi-Arabiaan seuraavien 12 kuukauden kuluessa. Investointeja suunnitellaan kaikkiin muihin kyselyn kohdemaihin paitsi Syyriaan.

Kyselyyn vastanneista yrityksistä 35 prosenttia ilmoitti, että talouskriisillä ei ole ollut vaikutusta yrityksen toimintaan Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän markkinoilla. Kolmannes yrityksistä totesi, että vienti oli vähentynyt. Viidennes yrityksistä oli kokenut talouskriisin tuoneen jonkin positiivisen vaikutuksen toimintaansa. Ei osaa sanoa / ei vastausta osuus oli 18 prosenttia.

6 LIITTEET

LIITE 1

KYSELYN KUVAUS JA VASTAAJARAKENNE

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän liiketoimintaympäristön tasoa ja markkinoiden toimivuutta suomalaisten yritysten näkökulmasta. Kyselyllä pyrittiin kartoittamaan näissä maissa toimivien suomalaisten yritysten kokemuksia ja näkemyksiä kunkin kohtamaan keskeisimmistä kaupan esteistä ja liiketoimintaympäristön kehityksestä.

Kysely lähetettiin Suomalais-Arabialaisen kauppayhdistyksen (Finnish-Arabic Trade Association) ja Suomi-Iran kauppayhdistyksen (Finland-Iran Trade Association) ja MENA- (Middle East and North Africa) ryhmän jäsenille 13.4.2010. Vastausaika päättyi 19.5.2010. Vastausprosentti oli 25. Kysely toteutettiin Digium Enterprise -avusteisesti. Vastauksia ei ole painotettu.

Jäsenyys

Vuosi	Yritysjäsen lkm	Henkilöjäsen lkm	Ei osaa sanoa / Ei vastausta	Yhteensä
2010	34	10	5	49
2009	39	10	3	52

Toimiala

Vuosi	Teollisuus	Kauppa	Palvelut	Jokin muu
2010	55,10 %	14,29 %	20,41 %	10,20 %
2009	61,54 %	5,77 %	15,38 %	17,31 %

Liikevaihto

Vuosi	Yli 40 miljoonaa euroa	7 – 40 miljoonaa euroa	1 – 7 miljoonaa euroa	Alle miljoona euroa	Ei vastausta / ei osaa sanoa
2010	46,94 %	6,12 %	18,37 %	24,49 %	4,08 %
2009	46,15 %	17,31 %	17,31 %	17,31 %	1,92 %

Kyselyyn vastanneiden lukumäärä eri vuosina

Maa	Vuosi 2009	Vuosi 2010
Algeria	14	18
Arabiemiraattien liitto	32	36
Bahrain	19	20
Egypti	29	26
Irak	14	17
Iran	31	26
Jemen	11	7
Jordania	16	19
Kuwait	20	21
Libanon	13	14
Libya	13	14
Mauritania	4	7
Marokko	13	16
Oman	17	17
Palestiinalaisalue	5	3
Qatar	19	21
Saudi-Arabia	27	30
Sudan	15	11
Syyria	16	19
Tunisia	12	10
Jokin muu maa	7	4

Vuonna 2010 kohdassa muut vastaajat olivat maininneet Thaimaan, Singaporen, Kiinan, Turkin, Nepalin ja Intian. Vuonna 2009 kohdassa muut vastaajat olivat maininneet Nigerin, Intian, Malesian, Indonesian ja Filippiinit
Vastaajilla voi olla liiketoimintaa useassa eri maassa.

Yritysten toiminta

	Vuosi 2009	Vuosi 2010
Vientiä	79 %	100 %
Tytäryritys	0 %	6 %
Tuontia	0 %	0 %
Osakkuus paikallisessa yrityksessä	7 %	12 %
Edustusto	14 %	6 %
Jokin muu	7 %	6 %

Suomalaisten yritysten toiminta painottuu vientiin. Osakkuus paikallisessa yrityksellä oli 12 prosentilla, tytäryritys, edustusto tai jotain muuta toimintaa 6 prosentilla vastaajista vuonna 2010.

Vuonna 2010 ja vuonna 2009 jokin muu – kohdassa yritykset mainitsevat agentin, projektiviennin ja konsultoinnin. Yrityksillä voi olla useita kysytyjä toimintoja samassa maassa.

Keskuskauppakamari ja kauppakamarit edistävät yritysten välistä yhteistyötä ja verkottumista. Ne auttavat yrityksiä kansainvälistymään ja tukevat niiden markkinoillepääsyä. Tavoitteena on poistaa kaupan esteitä sekä vaikuttaa kansainvälisiin sopimusjärjestelmiin. Kauppakamarit tukevat yritysten investointihankkeita. Ne edistävät ulkomaankauppaa erilaisin kehityshankkein. Kauppakamarit myöntävät ulkomaankaupan asiakirjoja liiketoiminnan helpottamiseksi EU:n ulkopuolisissa maissa. Yritysten kasvua tuetaan järjestämällä yrityskontaktimatkoja ja välittämällä liikeyhteyksiä. Kauppakamarien kansainväliseen verkostoon kuuluu 14 000 kauppakamaria ympäri maailman.

World Trade Center Helsinki on kansainvälisen kaupan, palveluiden ja tiedon keskus Helsingin ydinkeskustassa. WTC Helsingin tiloissa toimii yli 130 yritystä ja organisaatiota. Lisäksi World Trade Center Helsinki toimii hallinto-organisaationa 16 kahden maan väliselle kauppayhdistykselle. World Trade Center Helsinki on World Trade Centers Association (WTCA) jäsen, joka on kansainvälinen yhdistys, jossa on jäsenenä lähes 300 World Trade Centeriä noin sadasta eri maasta. Yhteistyön ja tuen kautta WTC Helsingillä ja sen jäsenillä on käytössään tietolähteinä ja vienninedistämistukena kaikkien maailman suurimpien kaupallisten keskusten resurssit.

Suomalais-Arabialaisen kauppayhdistyksen tarkoituksena on kehittää Suomen ja Arabimaiden välisiä suhteita kaupan, teollisuuden ja muun elinkeinotoiminnan aloilla. Kauppayhdistys pyrkii myös edistämään kauppavaihdon ja taloudellisen yhteistyön yleisiä edellytyksiä molempien maiden välillä.

Suomi-Iran kauppayhdistyksen tarkoituksena on edistää Suomen ja Iranin välisten taloudellisten ja kaupallisten suhteiden yleisiä edellytyksiä sekä näihin suhteisiin liittyvää ammatillista kanssakäymistä. Molemmat yhdistykset toimivat useiden muiden kauppayhdistysten tavoin. Yhdistykset järjestää vuosittain muutamia esitelmä-, lounas- ym. tilaisuuksia, joissa käsitellään Suomen ja alueiden väliseen kauppaan liittyviä asioita esitelmien ja keskustelujen muodossa sekä muita jäsenistöä kiinnostavia asioita. Jäsenet ovat yrityksiä ja yhteisöjä, joilla on kiinnostusta Suomen ja kohdemaiden väliseen kauppaan ja muuhun yhteistyöhön maiden välillä.

MENA-ryhmä (Middle East and North Africa) on yritysten edustajista koostuva työryhmä, jossa määritellään kohdealueelle suunnattavat vienninedistämistapahtumat ja käsitellään toimintaympäristöön liittyviä asioita yhteistyössä mm. UM:n ja TEM:n kanssa.

KOULUARVOSANA LIIKETOIMINTAYMPÄRISTÖLLE

Ruotsi (2007)	8,19
Norja (2007)	8,13
Saksa (2007)	8,11
Islanti (2007)	7,92
Arabiemiraattien liitto (2010)	7,97
=====	
Arabiemiraattien liitto (2009)	7,83
Qatar (2009)	7,75
Qatar (2010)	7,72
Bahrain (2010)	7,69
Viro (2005)	7,56
Oman (2009)	7,56
Tunisia (2010)	7,43
Kuwait (2010)	7,41
Oman (2010)	7,36
Unkari (2007)	7,21
Marokko (2010)	7,17
Viro (2001/2002)	7,15
Latvia (2005)	7,04
Liettua (2005)	7,04
Saudi-Arabia (2010)	6,96
Moskovan kaupunki ja Moskovan oblasti (2007)	6,94
Bahrain (2009)	6,94
Saudi-Arabia (2009)	6,92
Libanon (2010)	6,91
Marokko (2009)	6,90
=====	
Puola (2005)	6,89
Jordania (2010)	6,80
Turkki (2007)	6,86
Palestiinalaisalue (2009)	6,75
Bulgaria (2007)	6,72
Jordania (2009)	6,69
Kuwait (2009)	6,67
Tunisia (2009)	6,63
Venäjä (2007)	6,59
Puola (2001/2002)	6,59
Libanon (2009)	6,56
Egypti (2010)	6,52
=====	
Latvia (2001/2002)	6,50
Liettua (2001/2002)	6,48
Romania (2007)	6,49
Pietarin kaupunki ja Leningradin oblasti (2007)	6,46
Egypti (2009)	6,44
Jemen (2010)	6,40
Ukraina (2007)	6,34
Mauritania (2009)	6,33
Sudan (2009)	6,33
Muu Luoteis-Venäjä (2009)	6,17
Irak (2009)	6,08

Iran (2009)	6,03
Libya (2009)	6,00
Libya (2010)	6,00
Mauritania (2010)	6,00

Syyria (2009)	5,93
Algeria (2010)	5,93
Algeria (2009)	5,91
Syyria (2010)	5,88
Sudan (2010)	5,75
Iran (2010)	5,60
Palestiinalaisalue (2010)	5,50
Irak (2010)	5,33

Lähde: Keskuskauppakamarin liiketoimintaselvitykset 2001- 2010

– Suomen arvosanaksi oletetaan 9. Keskiarvot eivät ole suoraan vertailukelpoisia, koska tiedustelut on tehty eri aikoina.

Keskuskauppakamarin liiketoimintaselvitykset:

”Suomalaisten yritysten näkemyksiä EU:n itälaajenemisesta” (1998)

”Puola ja Viro matkalla EU-jäsenyyteen” (2001)

”Latvian ja Liettuan liiketoimintaympäristöt” (2002)

”Suomalaisyritysten näkemyksiä Baltian maiden ja Puolan markkinoista” (2005)

”Suomalaisten yritysten kokemuksia Itä-Euroopan markkinoista – Bulgaria, Romania, Turkki, Ukraina ja Unkari”(2007)

”Liiketoimintaympäristön kehityssuuntia Euroopassa 2007 – Islanti, Norja, Ruotsi, Saksa ja Venäjä” (2007)

”Yritysten näkemyksiä Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän markkinoista” (2009, yhdessä WTC Helsingin kanssa)

LIITE 5

MAA	WTO (23.7.2008)	TRANSPARENCY INTERNATIONAL 08/180 maata / 09	Muutos BKT/10 IMF 05/10	Muutos BKT/11 IMF 05/09	Väkiluku 2007 Wikipedia
Algeria	tarkkailija	92 / 111	4.6	4.1	32 531 853
Arabiemiraatit	1996	35 / 30	1.3	3.1	2 563 212
Bahrain	1995	43 / 46	3.5	4	688 345
Egypti	1995	115 / 111	5	5.5	77 505 756
Irak	tarkkailija	178 / 176	7.3	7.9	26 074 906
Iran	tarkkailija	141 / 168	3	3.2	68 017 860
Jemen	tarkkailija	141 / 154	7.8	3.8	20 727 063
Jordania	2000	47 / 49	4.1	4.5	5 759 732
Kuwait	1995	65 / 66	3.1	4.8	2 335 648
Libanon	tarkkailija	102 / 130	6	4.5	3 826 018
Libya	tarkkailija	126 / 130	5.2	6.1	5 765 563
Mauritania	1995	115 / 130	4.6	5.2	3 086 859
Marokko	1995	80 / 89	3.2	4.5	32 725 847
Oman	2000	41 / 39	4.7	4.7	3 001 583
Palestiinalaisalue	-	-	-	-	-
Qatar	1996	28 / 22	18.5	14.3	863 051
Saudi-Arabia	2005	80 / 63	3.7	4	26 417 599
Sudan	tarkkailija	173 / 176	5.5	6	40 187 486
Syyria		147 / 126	5	5.5	18 448 752
Tunisia	1995	62 / 65	4	5	10 074 951

Lähteet:

<http://www.wto.org/>

<http://www.transparency.org>

<http://www.imf.org>

http://fi.wikipedia.org/wiki/Luettelo_valtioista_v%C3%A4kiluvun_mukaan

TUONTI JA VIENTI VUONNA 2009 Tuonti alkuperämaittain ja vienti määrämaittain (kum. tilastoarvo (euro) vuoden alusta.

MAA	TUONTI 2008	TUONTI 2009	VIENTI 2008	VIENTI 2009
Algeria	67 491	139 221	115 361 093	108 456 649
Arabiemiraattien liitto	13 350 128	6 419 172	640 842 674	275 076 708
Bahrain	15 255 315	31 215 549	29 483 210	7 108 567
Egypti	34 825 399	19 805 699	272 161 343	245 393 081
Irak	2 702	3 431	184 609 966	32 853 499
Iran	2 298 077	3 228 215	139 787 933	75 902 003
Jemen	59 098	19 532	13 001 794	25 686 585
Jordania	1 503 170	706 818	122 016 030	57 312 451
Kuwait	41 255	143 330	110 469 313	24 605 085
Libanon	536 510	335 357	33 672 360	26 051 683
Libya	15 362 569	1 720	18 302 968	33 096 822
Marokko	28 107 597	19 747 070	204 199 624	78 081 253
Mauritania	5 561 254	102 676	986 001	12 382 630
Oman	47 105	777 287	45 881 169	14 760 158
Palestiinalaisalue	0	0	152 235	201 521
Qatar	2 350 902	1 833 520	76 087 736	66 640 039
Saudi-Arabia	19 600 984	14 449 337	618 055 086	250 863 635
Sudan	1 363 497	723 551	47 757 640	7 981 086
Syyria	243 990	140 214	65 302 402	48 300 412
Tunisia	16 743 348	10 933 113	59 274 181	42 910 916

Lähde: Tulli

TUONTI 2009 – KOLME SUURINTA TAVARARYHMÄÄ

Tuonti alkuperämaittain

Kum. tilastoarvo (euro) vuoden alusta

Lähde: Tulli, toukokuu 2010

Tuonti – kolme suurinta erää

Algeria

Muut sähkökoneet ja – laitteet	136 306
Hedelmät ja kasvikset	2 349
Toimistokoneet ja atk-laitteet	566

Arabiemiraattien liitto

Tekstiilituotteet, pl. vaatteet	2 486 538
Kivennäisainetuotteet	813 813
Muut sähkökoneet ja – laitteet	575 090

Bahrain

Kivennäisöljyt ja kivennäisöljytuotteet	25 116 760
Tuotteet epäjalosta metallista	4 884 617
Muut metallit	1 202 542

Egypti

Hedelmät ja kasvikset	8 005 081
Tekstiilituotteet, pl. vaatteet	4 968 461
Vaatteet ja vaateustarvikkeet	4 052 522

Irak

Vaatteet ja vaateustarvikkeet	1 415
Puhelin-, radio-, tv- yms. laitteet	842
Jalkineet	414

Iran

Muovit, valmistamattomat	879 523
Toimistokoneet ja atk-laitteet	758 887
Tekstiilituotteet, pl. vaatteet	578 371

Jemen

Puhelin-, radio-, tv- yms. laitteet	18 347
Kalat ja kalavalmisteet	1 013
Toimistokoneet ja atk-laitteet	172

Jordania

Kivennäisainetuotteet	309 919
Epäorgaaniset kemialliset aineet	169 600
Muut sähkökoneet ja atk-laitteet	68 497

Kuwait

Tekstiilituotteet, pl. vaatteet	50 000
Muovit, valmistamattomat	40 445
Muut sähkökoneet ja – laitteet	26 753

Libanon	
Vaatteet ja vaateustarvikkeet	119 764
Juomat	104 682
Tuotteet epäjalosta metallista	62 649
Libya	
Yleiskäyttöiset teollisuuden koneet ja laitteet	1 413
Koneet, mittarit yms.	307
Marokko	
Vaatteet ja vaateustarvikkeet	7 375 840
Malmi ja metalliromu	6 592 864
Hedelmät ja kasvikset	3 807 117
Mauritania	
Vaatteet ja vaateustarvikkeet	87 742
Yleiskäyttöiset teollisuuden koneet ja laitteet	14 827
Hedelmät ja kasvikset	115
Oman	
Muovit, valmistamattomat	716 030
Eri toimialojen erikoiskoneet	49 288
Muut valmiit tavarat	3 942
Qatar	
Muovit, valmistamattomat	1 690 272
Erinäiset kemialliset tuotteet	32 130
Lääkevalmisteet ja farmaseuttiset tuotteet	30 337
Saudi-Arabia	
Muovit, valmistamattomat	11 609 655
Orgaaniset kemialliset aineet	1 906 725
Juomat	180 623
Sudan	
Muut eläin- ja kasviraaka-aineet	560 035
Muut valmiit tavarat	87 201
Kojeet, mittarit yms.	28 951
Syyria	
Vaatteet ja vaateustarvikkeet	71 105
Tekstiilituotteet, pl. vaatteet	33 244
Huonekalut ja niiden osat	20 842
Tunisia	
Vaatteet ja vaateustarvikkeet	5 576 147
Toimistokoneet ja atk-laitteet	2 278 103
Kivennäisaineet, valmistamattomat	1 118 871

VIENTI 2009 – KOLME SUURINTA TAVARARYHMÄÄ

Vienti määrämittain

Kum. tilastoarvo (euro) vuoden alusta

Lähde: Tulli, toukokuu 2010

Algeria

Puutavara ja korkki	53 561 575
Voimakoneet ja moottorit	18 570 174
Eri toimialojen erikoiskoneet	13 704 681

Arabiemiraattien liitto

Puhelin-, radio-, tv- yms. laitteet	109 590 619
Muut metallit	35 045 896
Voimakoneet ja moottorit	21 740 281

Bahrain

Yleiskäyttöiset teollisuuden koneet ja laitteet	1 633 492
Puhelin-, radio-, tv- yms. laitteet	1 304 931
Muovit, valmistamattomat	1 033 296

Egypti

Puutavara ja korkki	129 990 327
Paperi ja pahvi sekä tuotteet niistä	28 639 461
Muut metallit	16 009 582

Irak

Puhelin-, radio-, tv- yms. laitteet	13 529 240
Voimakoneet ja moottorit	9 194 660
Moottoriajoneuvot	6 679 403

Iran

Eri toimialojen erikoiskoneet	17 081 716
Puhelin-, radio-, tv- yms. laitteet	14 305 176
Yleiskäyttöiset teollisuuden koneet ja laitteet	12 074 454

Jemen

Voimakoneet ja moottorit	17 069 326
Puutavara ja korkki	3 570 132
Paperi ja pahvi sekä tuotteet niistä	3 068 650

Jordania

Voimakoneet ja moottorit	23 716 014
Muut kuljetusvälineet	11 564 783
Paperi ja pahvi sekä tuotteet niistä	5 708 172

Kuwait

Puhelin-, radio-, tv- yms. laitteet	7 363 394
Tekstiilituotteet, pl. vaatteet	3 822 645
Muut sähkökoneet ja laitteet	3 134 700

Libanon	
Paperi ja pahvi sekä tuotteet niistä	15 014 028
Puhelin-, radio-, tv- yms. laitteet	4 296 576
Maitotaloustuotteet ja munat	1 302 896
Libya	
Moottoriajoneuvot	10 187 454
Eri toimialojen erikoiskoneet	9 116 713
Puutavara ja korkki	6 469 691
Marokko	
Puutavara ja korkki	27 498 307
Paperi ja pahvi sekä tuotteet niistä	8 959 327
Rauta ja teräs	8 590 154
Mauritania	
Voimakoneet ja moottorit	10 276 732
Yleiskäyttöiset teollisuuden koneet ja laitteet	1 008 978
Kivennäisainetuotteet	212 802
Oman	
Puutavara ja korkki	2 666 919
Muut valmiit tavarat	2 233 930
Yleiskäyttöiset teollisuuden koneet ja laitteet	2 124 867
Palestiinalaisalue	
Paperi ja pahvi sekä tuotteet niistä	186 123
Kojeet, mittarit yms.	13 838
Erinäiset kemialliset tuotteet	1 560
Qatar	
Yleiskäyttöiset teollisuuden koneet ja laitteet	42 284 057
Eri toimialojen erikoiskoneet	10 144 944
Paperi ja pahvi sekä tuotteet niistä	3 395 982
Saudi-Arabia	
Eri toimialojen erikoiskoneet	72 514 207
Yleiskäyttöiset teollisuuden koneet ja laitteet	34 651 012
Paperi ja pahvi sekä tuotteet niistä	26 312 021
Sudan	
Voimakoneet ja moottorit	3 689 021
Puhelin-, radio-, tv- yms. laitteet	2 059 018
Yleiskäyttöiset teollisuuden koneet ja laitteet	643 625
Syyria	
Puhelin-, radio-, tv- yms. laitteet	18 366 412
Paperi ja pahvi sekä tuotteet niistä	13 125 865
Eri toimialojen erikoiskoneet	4 790 272
Tunisia	
Puutavara ja korkki	19 791 606
Paperi ja pahvi sekä tuotteet niistä	8 259 886
Paperimassa	3 641 671

TUONTI JA VIENTI VUOSINA 2002 – 2009, ALKUVUOSI 2010

Lähde: Tulli, toukokuu 2010

Kum. tilastoarvo (euro) vuoden alusta

	Tuonti alkuperämaittain	Vienti määrämaittain
Algeria		
201002	107	35 760 278
200912	139 221	108 456 649
200902	566	14 718 601
200812	67 491	115 361 093
200712	4 790	149 473 896
200612	48 699 035	104 351 825
200512	66 188	72 190 102
200412	1 969 720	96 679 756
200312	2 310 757	81 971 852
200212	24 477	77 626 352
Arabiemiraattien liitto		
201002	1 206 386	24 622 198
200912	6 419 172	275 076 708
200902	1 810 951	40 107 486
200812	13 350 128	640 842 674
200712	9 652 064	841 236 078
200612	6 862 783	829 879 365
200512	5 714 732	1 121 333 058
200412	3 215 861	997 936 478
200312	1 227 082	1 105 876 042
200212	3 286 449	575 109 654
Bahrain		
201002	1 308 654	1 304 733
200912	31 215 549	7 108 567
200902	1 375 044	1 509 033
200812	15 255 315	29 483 210
200712	7 793 618	87 121 834
200612	5 874 046	45 409 126
200512	4 060 078	39 545 937
200412	2 675 387	53 014 779
200312	277 826	23 161 555
200212	97 736	17 297 712
Egypti		
201002	7 380 188	31 754 255
200912	19 805 699	245 393 081
200902	4 617 954	26 264 835
200812	34 825 399	272 161 343
200712	18 863 740	265 344 647
200612	13 735 045	239 519 863
200512	12 686 806	209 773 101
200412	9 497 287	154 083 046
200312	6 673 809	111 580 794
200212	9 326 685	159 463 123

Irak

201002	0	1 861 334
200912	3 431	32 853 499
200902	1 340	5 293 399
200812	2 702	184 609 966
200712	18 989	112 548 500
200612	90 860	92 861 992
200512	133 975	137 686 174
200412	0	18 508 991
200312	0	21 711 781
200212	4 858	6 607 832

Iran

201002	428 257	10 246 076
200912	3 228 215	75 902 003
200902	449 698	7 535 170
200812	2 298 077	139 787 933
200712	2 347 617	123 710 346
200612	8 926 297	197 592 964
200512	2 874 505	162 157 254
200412	2 528 790	147 279 429
200312	2 732 774	148 123 580
200212	2 683 212	79 992 131

Jemen

201002	0	1 400 643
200912	19 532	25 686 585
200902	18 535	929 208
200812	59 098	13 001 794
200712	26 994	10 605 813
200612	86 729	18 339 363
200512	11 417	16 220 277
200412	17 869	50 828 625
200312	16 703	6 102 588
200212	6 517	28 059 708

Jordania

201002	150 528	2 103 349
200912	706 818	57 312 451
200902	22 955	12 332 035
200812	1 503 170	122 016 030
200712	6 445 505	234 820 761
200612	6 561 413	193 046 571
200512	2 695 567	138 385 278
200412	5 439 486	68 627 264
200312	3 346 323	29 007 717
200212	5 598 069	32 386 570

Kuwait

201002	24 689	1 842 145
200912	143 330	24 605 085
200902	109 520	4 379 711
200812	41 255	110 469 313
200712	303 050	126 851 472
200612	421 114	111 816 513
200512	378 357	103 177 729
200412	41 752	82 406 399
200312	24 746	52 395 241
200212	11 434	60 484 611

Libanon

201002	22 197	5 208 269
200912	335 357	26 051 683
200902	39 489	2 089 985
200812	536 510	33 672 360
200712	963 832	61 291 331
200612	345 286	38 874 933
200512	403 224	39 552 624
200412	239 801	56 714 987
200312	146 389	27 461 795
200212	277 825	41 811 159

Libya

201002	0	2 967 427
200912	1 720	33 096 822
200902	141	5 202 324
200812	15 362 569	18 302 968
200712	700	13 807 748
200612	471	15 492 894
200512	12 075	13 931 449
200412	1 278	7 120 781
200312	3 952	7 875 564
200212	580	10 767 329

Marokko

201002	6 543 317	11 365 917
200912	19 747 070	78 081 253
200902	4 440 085	13 069 085
200812	28 107 597	204 199 624
200712	28 295 955	103 688 731
200612	25 340 727	76 649 818
200512	18 403 280	65 568 146
200412	21 857 519	82 074 396
200312	24 222 262	53 534 811
200212	19 499 142	62 355 929

Mauritania

201002	1 483	399 019
200912	102 676	12 382 630
200902	39 369	1 020 316
200812	5 561 254	986 001
200712	17 833 260	2 569 184
200612	3 186 326	1 805 243

200512	4 822 082	1 785 348
200412	1 688 839	236 347
200312	20 914	91 972
200212	2 686 981	152 323

Oman

201002	1 608	17 612 929
200912	777 287	14 760 158
200902	3 945	2 386 768
200812	47 105	45 881 169
200712	17 869	53 414 629
200612	39 431	27 395 925
200512	2 306	17 158 586
200412	115 817	15 390 110
200312	53 706	13 086 217
200212	5 876	18 111 788

Palestiinalaisalue

201002	0	0
200912	0	201 521
200902	0	4 570
200812	0	152 235
200712	0	688 842
200612	0	46 542
200512	0	70 798
200412	0	18 464
200312	0	138 577
200212	0	85 942

Qatar

201002	416 547	5 293 987
200912	1 833 520	66 640 039
200902	16 734	18 053 701
200812	2 350 902	76 087 736
200712	1 229 035	104 093 384
200612	737 857	75 843 110
200512	479 562	36 523 978
200412	73 858	24 712 144
200312	2 281	7 131 201
200212	704	9 726 436

Saudi-Arabia

201002	3 969 858	23 562 441
200912	14 449 337	250 863 635
200902	2 345 679	30 520 300
200812	19 600 984	618 055 086
200712	21 727 397	786 270 059
200612	13 292 570	831 146 218
200512	11 224 337	645 491 836
200412	8 272 069	200 200 845
200312	3 708 336	382 776 853
200212	2 347 313	376 925 834

Sudan

201002	0	2 528 821
200912	723 551	7 981 086
200902	83 005	1 136 198
200812	1 363 497	47 757 640
200712	1 388 984	27 925 964
200612	1 779 561	7 833 416
200512	1 276 828	47 917 390
200412	1 333 235	44 191 034
200312	9 506 233	17 024 946
200212	9 399 005	2 933 582

Syyria

201002	12 293	20 744 942
200912	140 214	48 300 412
200902	56 898	8 204 385
200812	243 990	65 302 402
200712	520 964	43 933 528
200612	257 727	35 640 682
200512	116 884	38 191 280
200412	120 714	29 247 158
200312	140 888	33 050 332
200212	230 616	30 310 662

Tunisia

201002	2 070 135	8 522 850
200912	10 933 113	42 910 916
200902	1 551 136	5 309 216
200812	16 743 348	59 274 181
200712	5 716 295	65 347 896
200612	6 886 394	47 161 515
200512	7 926 065	46 969 140
200412	6 277 392	57 984 673
200312	5 149 443	53 059 436
200212	8 991 745	50 694 892

Keskuskauppamari
Aleksanterinkatu 17, PL 1000
00101 Helsinki
puh. 09 4242 6200
faksi 09 650 303
keskuskauppamari@chamber.fi

World Trade Center Helsinki
Aleksanterinkatu 17, PL 800
00101 Helsinki
puh. 09 696 911
faksi 09 6969 2027
info@wtc.fi

